

DÖRDÜNCÜ PLAN RADYO TELEVİZYON HAZIRLIK ÇALIŞMALARINDA EMO

Bilindiği gibi Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına ilişkin ön çalışmalar bir yıldan beri sürdürülüyor. Odamız temsilcilerinin de katıldığı DPT özel ihtisas komisyonları çalışmalarını çoktan bitirdiği halde. Dördüncü Beş Yıllık Plan bir türlü hazırlanamadı. Planın ancak 1977 Ekiminde Meclise sunulabileceği sanılıyor.

Radio-Televizyon Özel İhtisas Komisyonu'nda Dördüncü Beş Yıllık Plan döneminde tüm Türkiye'nin üç ayrı FM (çok kısa dalga) kanalıyla kaplanması, stereofonik ve kuadrofonik yayınlara yer verilmesi; ikinci TV programının renkli yayın yapabilecek biçimde planlanması ve dönem içinde başlatılması önerileri tartışmalara yol açmıştır. Bu önerilere Odamız temsilcisi ile üniversitelerimizden komisyon çalışmalarına katılan bütün temsilciler karşı çıkmışlardır, ancak öneriler kabul edilmiştir. Odamız temsilcisi'nin önerisiyle TRT'nin "radyo ve televizyonla ilgili konularda araştırma yapacak, işletmelerde kullanılan her tür donanımı geliştirecek, üretime temel olacak prototipleri hazırlayacak" bir Araştırma Merkezi'nin kurulması ve genişletilmesi önerisi kabul edilmiştir. TRT'nin PTT radyolinklerinin yeoııbaşında kendine özel radyo-linkler kurarak emek ve para kaybına yol açması da Komisyon-da şiddetle eleştirilmiştir. Aşağıda komisyon çalışmalarına katılan Odamız ve Üniversite temsilcilerinin ortaklaşa hazırlayarak Devlet Planlama Teşkilatına verdikleri karşıoy yazısını sunuyoruz.

"Radyo-televizyon gibi toplum yaşamını yakından ilgilendiren bir alanın kalkınma planı içinde ele alınması özel bir önem taşıırken, daha önceki radyo-televizyon özel ihtisas komisyonu çalışmalarında olduğu gibi, bu kez de sorunun eksik bir biçimde ele alındığı gözlenmiştir. Şöyle ki, yapısı gereği sosyal

planlama alanına giren radyo-televizyon konusu, yalnızca iktisadi planlamanın bir ögesi olarak ele alınmıştır. Üstelik sözkonusu sektörde araştırma ve geliştirme sorunu gereken önemle ele alınmamış ve böylece önemli boşluklar ortaya çıkmıştır.

Bu raporun gerek hazırlanış yöntemine, gerekse çeşitli bölümlerine katılmıyoruz. Katılmadığımız bütün bölümleri ayrı ayrı belirtmek yerine, ancak en önemli gördüğümüz üç noktaya aşağıda değinmekle yetiniyoruz, 1. Komisyon çalışmaları arasında ve raporda ikinci bir televizyon kanalının gerekli olduğu belirtilmiş ve bu konuda başlıca üç gerekçe ortaya konmuştur. Bunlardan birincisi, "vatandaşa değişik programlar arasında seçme olanağı"nın sağlanacağıdır. Türkiye'nin içinde bulunduğu aşamada temel amacın "vatandaşa seçme olanağı sağlamak" değil, ona nitelikli ve yararlı yayın götürmek olduğu açıktır. Kaldı ki, 3. Beş Yıllık Plan döneminde TV'de, yayın olanaklarının kat kat gerisinde kalmış olduğu görülen yapım olanaklarının ikinci bir TV kanalını yeterli bir biçimde beslemesi beklenemez. Hele bu konuda 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı özel ihtisas Komisyonu Raporunda öngörülen yetersiz yapım olanakları gözönüne alınırsa, TV yayınlarının giderek bugüne göre çok daha dışa bağımlı ve kalitesiz olacağını kestirmek zor değildir.

Gerekçe olarak öne sürülen bir başka husus da eğitim gereksinmelerinin sağlanmasında ikinci kanalın vazgeçilmez bir öğe olduğudur. Bir kez, eğitim sorunları yalnızca tutarlı ve halktan yana bir eğitim politikasıyla çözülebilir ve TV'nin ancak böyle bir eğitim politikası içinde olumlu bir katkısı olabilir. Televizyonun ülkeye ilk getirilişinde önde gelen gerekçelerden birisinin, televizyonun eğitim sorununu çözücü işlevi olduğu ve buna büyük umutlar bağlandığı unutulmamalıdır. Kaldı ki, ikinci bir kanala gerekçe olarak eğitim gereksinmesini öne sürmekle, "vatandaşa seçme olanağı sağlamak" savı temelde birbiriyle çelişkilidir.

Ayrıca, ikinci TV kanalı, Türkiye ekonomisine büyük bir yük olacağı yadsınmayan renkli TV'ye zamansız bir geçişe de yol açacak-

tır, Raporda renkli TV yayınlarına, ülkede renkli TV alıcıları yapımı sorunu için bir çözüm bulunduktan sonra geçilmesi öngörülmektedir. Ülkede siyah beyaz TV yayınlarının başlamasına ilişkin raporlarda da benzer savlar ileri sürüldüğü ve bunların sonradan geçersiz kaldığı hatırlanmalıdır. Üstelik, Türkiye'de renkli TV alıcısı yapımına geçildiğinde bile, örneğin 1980'de bir renkli TV alıcısının tüketiciye maliyetinin bugünkü fiyatla 26 000 TL olacağı; topluma yalnızca döviz yönünden maliyetinin ise yılda 200 milyon DM olacağı bilinmektedir. Yukarıda kısaca değinilen nedenlerle, 4'üncü plan döneminde, ikinci kanal televizyona ve hele bunun renkli olmasına karşıyız.

2. Türkiye'nin 4. Plan döneminde ikinci ve üçüncü FM şebekeleriyle kapsanması önerisi de, TV'deki ikinci kanal önerisinin gerekçelerine çok benzeyen gerekçelere dayandırılmıştır. Bu gerekçelerin yerindeliği kuşkuludur. Ayrıca önümüzdeki plan dönemi içinde üç ayrı şebeke ile birden FM yayınına geçilmesi, ekonomik açıdan büyük bir yük olacaktır. Bilindiği gibi ülkemizdeki radyo alıcılarının ancak çok küçük bir yüzdesi FM yayınlarını alacak türdendir. Dolayısıyla, üç ayrı kanaldan birden FM yayınına geçilmesi, raporda ileri sürülen gerekçelerden çok, temelde tüketim eğilimini kamçulamaktan öteye gitmeyecektir. Bu sonucun toplumsal maliyetinin boyutları üzerinde önemle durulmak gerekir. Stereofonik ve kuadrofonik yayın konusundaki önerileri ise geçerli olarak kabul etmek olanaksızdır.

3. Raporun, "Radyo-TV Yayınlarında Reklam" başlıklı bölümündeki görüşleri çelişkili buluyor ve bu görüşlere katılmıyoruz. Giderek ticari bir sisteme dönüşme yolunda olan ve böylelikle Anayasanın ilkesel olarak öngördüğü Radyo-TV sistemine aykırı düşen radyo ve TV'de reklamcılığa, ilke olarak ve uygulama biçimi açısından karşıyız. Bu yanlış gidişe dikkat çekmeyi görev sayıyoruz.

Asos.Prof.Dr. Hakkı ORANÇ, Orta Doğu Teknik Üniversitesi; Y.Prof.Dr. Güney GÖNENÇ, Elektrik Mühendisleri Odası Temsilcisi; Dr. Oya TOKGÖZ, S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu; Uygur KOCABAŞOĞLU, S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu."